ISSN 2353-5644, e-ISSN 2451-2958
Creative Commons Uznanie Autorstwa (CC-BY) 3.0 Polska
http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/
DOI: https://doi.org/10.32612/uw.23535644.2020.pp.293-296

Filip Świerczyński
University of Warsaw, Poland
ORCID: 0000-0002-0027-332X

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej „Filozofia bycia i przetrwania w ego-dokumentach pisarzy, malarzy i filmowców ukraińskich (od czasów Orlika do współczesnych)"

9 listopada 2019 roku w sali konferencyjnej gmachu Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pod nazwą „Filozofia bycia i przetrwania w ego-dokumentach pisarzy, malarzy i filmowców ukraińskich (od czasów Orlika do współczesnych)". Spotkanie zorganizowane zostało przez działającą w Katedrze Ukrainistyki UW Pracownię Dziejów Polsko-Ukraińskich Stosunków Literackich pod kierownictwem prof. dr hab. Walentyny Sobol przy wsparciu Wydziału Dziennikarstwa i Public Relations Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu Kultury i Sztuki oraz Uniwersytetu Narodowego „Akademia Ostrogska". Konferencję zainaugurowało uroczyste wystąpienie prof. dr hab. Sobol, która, jako główna inicjatorka spotkania, serdecznie powitała rozlicznych ukraińskich i polskich przedstawicieli świata nauki oraz podziękowała im za przybycie, a ponadto przedstawiła imiennie wszystkich zgromadzonych gości. W otwarciu Konferencji wziął udział pierwszy sekretarz Ambasady Ukrainy w Polsce, Witalij Biły, który – podobnie do swej poprzedniczki – powitał przybyłych, podkreślając jednocześnie istotność współpracy naukowej między Polską a Ukrainą oraz znaczenie popularyzacji osiągnięć naukowych wśród dwu społeczeństw. Na zakończenie części powitalnej dr Katarzyna Jakubowska-Krawczyk odczytała krótki list od (nieobecnej z niezależnych od siebie przyczyn) prodziekan dr hab. Switłany Romaniuk.

Pierwszy z referatów inauguracyjnych wygłosił prof. Mykoła Tymoszyk z Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu Kultury i Sztuki (*Філософія буття в контексті листів Івана Огієнка з діячами культури і освіти.*

На матеріалі віднайдених у Польщі архівних документів); główną oś tematyczną stanowiła twórczość epistolograficzna Iwana Ohijenki, a ponadto działalność kulturalna emigracji ukraińskiej w Polsce. Podkreślono istotność pracy Ohijenki na płaszczyźnie popularyzacji kultury Ukrainy, ale i znaczenie działalność emigracji *in genere*. Wspomniano również o trudnościach związanych z odnajdywaniem listów i dokumentów dotyczących Ohijenki. Temat epistolograficzny kontynuowała kierownik Katedry Historii Nowożytnej Uniwersytetu w Białymstoku prof. Teresa Chynczewska-Hennel (*Ukraina i Kozaczyzna w listach dyplomatów włoskich*), skupiając się na wartości badawczej i historycznej prac siedemnastowiecznych weneckich i włoskich dyplomatów i podróżników, szczególnie zaś Alberta Viminy jako autora *Historia delle guerre civili di Polonia* – prominentnego świadectwa ówczesnej zachodnioeuropejskiej recepcji powstania Chmielnickiego. Na zagadnieniach emigracyjnych skupił się również prof. Roman Mnich (*Парадокси екзистенції в щоденниках Євгена Маланюка*), rozpatrując działalność diarystyczną Jewhena Małaniuka z okresu jego pobytu w Nowym Jorku. Omówiono wyłaniające się z dzienników Małaniuka poglądy autora, między innymi na temat komunizmu i Piłsudskiego, ale i obecną w nich autorską dekonstrukcję pewnych idei ukraińskiego nacjonalizmu czy elementy antysemickiego dyskursu pisarza. Podsumowanie części wykładów inauguracyjnych stanowiło wystąpienie prof. Haliny Korbycz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (*Wasyl Machno: autobiografia zawarta w twórczości*), która w sposób ogólny scharakteryzowała twórczość Wasyla Machna i jego rolę we współczesnej kulturze ukraińskiej, pokazując go jako pisarza wpisującego się w paradygmat tworzenia literatury na fundamencie własnego życia.

Pierwszą sesję konferencyjną – „Ad fontes. Filozofia bycia i przetrwania w ego-dokumentach emigrantów" – otworzył referat prof. Walentyny Sobol (*Діарій Пилипа Орлика та перспективи дослідження щоденників в аспекті антропології пам'яті*); wnikliwie przyjrzano się ustępom rękopisów dzienników hetmana Filipa Orlika (1672–1742), podkreślając ich wartość historyczną, przy czym powoływano się m.in. na teorie takich badaczy jak Lejeune, Le Goff, Chartie, Hébrard, Fabre czy Rodak. Dr Oksana Blaszkiw z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach (*Doświadczenie emigracyjne Dmytra Czyżewskiego i Jurija Szewelowa: „Не в розмовах за чаєм, а в писаннях"*) zarysowała swoistą równoległość biografii Dmytra Czyżewskiego i Jurija Szewelowa jako emigrantów ukraińskich, przyglądając się przede wszystkim ich działalności literackiej i uniwersyteckiej;

wspominano również o powojennej sytuacji ukrainistyki na uniwersytetach amerykańskich i zachodnioeuropejskich. W trakcie późniejszej dyskusji, wieńczącej pierwszą sesję, poruszano przede wszystkim problematykę oryginalności twórczości Wasyla Machna; ponadto podkreślano swoiste trudności związane z popularyzacją nauki i literatury Europy Środkowo-Wschodniej w globalnym (zwłaszcza amerykańskim) dyskursie naukowym i kulturalnym.

Sesja druga – „Ukraińska literatura dokumentu osobistego wobec wyzwań współczesności" – rozpoczęła się wystąpieniem prof. Jarosława Poliszczuka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (*Егодокументи як складник образу міста*), który dokonał rozróżnienia teoretycznego między dokumentami *par excellence* a ego-dokumentami, co w dalszej części wykładu zobrazowano przedstawieniami Odessy w ramach obu tych typów. Dr Katarzyna Jakubowska-Krawczyk (*Proces twórczy jako metoda przetrwania. Ukraińska literatura dokumentu osobistego wobec wyzwań współczesności*) skupiła się na ukraińskiej „rewolucji godności" i dziennikach Majdanu – przede wszystkim zaś *Prywatnym pamiętniku* (ukr. *Приватний щоденник*) M. Matios, *Dzienniku Majdanu* (ros. *Дневник Майдана*) A. Kurkowa oraz pracy zbiorowej zatytułowanej *Ogień Majdanu. Dziennik rewolucji 21.11.2013–22.02.2014* (ukr. *Вогонь Майдану. Денник революції 21.11.2013–22.02.2014*) – mając na względzie między innymi zróżnicowanie narracji rozumianej jako środek porządkowania świata. Pokrewną tematykę omówiła dr hab. Oksana Puchonska z Uniwersytetu Narodowego „Akademia Ostrogska" (*Літературний щоденник як спроба автотерапії травмы війни (за книгою «Життя Р. S.» Валерії Бурлакової)*), która – rozpatrując problematykę dzienników wojennych przez pryzmat psychiki ich autorów – skupiła się przede wszystkim na wojnie w Donbasie i przeżyciach Walerii Burlakowej. Odszedłszy znacznie od tematyki wojennej, dr Marta Kaczmarczyk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (*„…Ні, Я жива, я буду вічно жити, Я в серці маю те, що не вмирає…". Pragnienie życia Łesi Ukrainki. Na materiale wspomnień i prywatnej korespondencji pisarki*) przyjrzała się biografii Łesi Ukrainki, przybliżając tu nie tylko charakter poetki, ale i osobistą filozofię życia, którą ta wyznawała, a która to w dużej mierze determinowana była przez ciągnącą się przez wiele lat gruźlicę. Doktorantka Łesia Korostatewycz (*Культура у перекладі: на прикладі автобіографічного роману Юрія Андруховича «Таємниця»*) zwróciła się w stronę kultury przekładu, opierając się w tym na przykładzie polskiego tłumaczenia *Tajemnicy* Jurija Andruchowycza, równolegle zwracając uwagę na rozliczne błędy w nim

obecne. W ramach prezentacji teatrologicznej doktorant Emil Chról (*Monodramaty w kijowskim teatrze „ПостПлей”*) przedstawił historię formowania się teatru „PostPlay” oraz jego właściwości performatywne, a także zwrócił uwagę na jego rolę w krytyce społeczno-politycznej, przywołując wystawiane w jego ramach sztuki – m.in. *Trawa przebija ziemię* (ukr. *Трава пробиває землю*), *Trochę więcej tlenu* (ukr. *Трохи більше кисню*) czy *Dziewczyny, dziewczyny* (ukr. *Девочки–Девочки*). Doktorantka Ulana Szarpe (*Травма и (пост)пам'ять: спогади про Шоа (український контекст)*) skupiła się na zagadnieniu postpamięci na przykładzie historii Marty Winter-Goren opisanej w książce *Córka, o której zawsze marzyliśmy. Historia Marty* (ukr. *Донечка, про яку ми завжди мріяли. Історія Марти*), wskazując na zjawisko powojennej traumy i jej wpływ na problemy z samoidentyfikacją. Referat doktorantki reprezentującej Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, Natalii Tkaczyk (*Podróżniczy ego-dokument Jakiwa Hołowackiego: próba konstruowania ukraińskiej mapy mentalnej*) – przez wzgląd na nieobecność autorki – został odczytany przez doktorantkę Łesię Korostatewycz. Omówiono w nim m.in. rolę Hołowackiego w tworzeniu się mentalności *par excellence* ukraińskiej oraz przyjrzano się jego działalności społecznej. Magistrant Katedry Ukrainistyki UW Patryk Gruszko (*Zofia Jabłońska – zbiór fotografii*) zaprezentował wybrane zdjęcia autorstwa podróżniczki i pisarki Zofii Jabłońskiej przedstawiające panoramę azjatyckiego życia w latach 20. i 30. ubiegłego wieku. Sesję drugą zakończył wideowykład profesor z Podkarpackiego Uniwersytetu im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku Tatiany Kaczak (*Filozofia bycia dziecka w spowiedzi Wołodymyra Rutkiwskiego*), w którym przyjrzano się istocie „bycia” dziecka ukazanej w twórczości ukraińskiego pisarza dziecięcego i poety Wołodymyra Rutkiwskiego. W trakcie zamykającej dyskusji głos zabrał m.in. dr hab. Andriej Moskwin, dziękując referentom za owocną intelektualnie konferencję oraz podkreślając znaczne różnice w intensywności badań nad literaturą ukraińską i białoruską w Polsce i Europie. Właściwym podsumowaniem konferencji było krótkie przemówienie prof. dr hab. Walentyny Sobol.